

Ilustrație copertă: Adrian Cerchez

Tehnoredactare: Mirela Negoită

Respect pentru oameni și cărți

Pentru comenzi și informații: 0341/881.647

www.edituraeduard.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SÂNTIMBREANU, MIRCEA

32 de premianți / Mircea Sântimbreanu. - Lumina :
Editura Eduard, 2019

ISBN 978-606-571-686-5

821.135.1

Tipar: ARTPRINT

Email: office@artprint.ro

Lucrare apărută cu acordul COPYRO-Societate de Gestiune
Colectivă a Drepturilor de Autor.

Mircea Sântimbreanu

32 DE PREMIANȚI

 **editura
Eduard**

32 DE PREMIANȚI	5
RECOMANDAȚIE	9
UN ATELIER ȘI DOUĂ FIRME	14
ELEV	18
MONEZILE	23
N-AM CUVINTE	39
A FOST ODATA... 5 ȘI 6.....	43
O ÎNTÂLNIRE	46
SOLUȚIA 7, 8, 9, 10	50
5 SĂPTĂMÂNI ÎN... PANOU	59
P.T.T.R.	63
O SCRISOARE	67
UN MIC INCENDIU	71
PĂCAT	74
UNDE ÎNCEPE ȘI UNDE	
SE TERMINĂ O DURERE DE CAP	76
UN RECORD DE VITEZĂ	80
FLUIERUL FERMECAT	83
DESEN DUPĂ NATURĂ	93
SCRISOARE PE ADRESA	
UNUI CHIULANGIU	96
O SCRISOARE DE ADIO	100
UN TREN NEOBIȘNUIT	104
UN NOU BILL GAZON	108
EXCURSIE LA POL	110
O LUCRARE SCRISĂ... VORBITĂ	113
ZILE DE VACANȚĂ	114
UN VOCABULAR LITERALMENTE BOGAT	123
E GREA GEOMETRIE?	130
DEMOSTENE	135
EXAMENUL LUI GRIGUȚĂ	139
„NECUNOSCUȚ LA ADRESĂ”	147
O DILEMĂ	155

32 DE PREMIANȚI

 fost la început - mai precis la 15 septembrie - și mai precis, la orele 8 antemeridian, o explozie de bucurie:

— Sanda!

— Gabriela!

Așadar, rectificăm: o dublă explozie. Lucrul nu era neobișnuit și totuși... În clasa a V-a se întâlniseră, în aceeași bancă, Sanda Prodan, care luase premiul al III-lea în clasa a IV-a A, și Gabriela Olteanu, de asemenea premianta a treia, dar în clasa a IV-a B. Cum fiecare se socotise nedreptățită de această clasificare, chiar din prima zi hotărâseră în secret, dar cât se poate de ferm, privind fiecare spre cealaltă cu coada ochiului:

— Anul acesta eu o să fiu premianta întâi, orice s-ar întâmpla... O să mă străduiesc să învăț și mai bine, spunea Sanda.

— Clasa a V-a va avea o singură premiantă întâi: Eu. Nimic, nimic n-o să-mi scape! spunea și Gabriela.

Și încă de a doua zi, această palpitantă întrecere a început. Mai întâi prin tatonări:

— Sanda, tu știi care este primul rege care a folosit scobitoarea?

— Hamurabi.

— Țț.

— Tutmes al II-lea... Tatăl lui... Bunicul lui... dar cine?

— Nu-ți spun. Dacă mă-ntreabă, 10 iau la istorie. Și Sanda se învârtea veselă pe călcâie.

Gabriela o și apucase însă de cordon:

— Dar tu știi ce pește are capul în formă de lingură de supă, corpul ca o cratiță și coada ca o sită? De unde știi? Am găsit-o într-o revistă a lui bunicu' de prin 1900...

— Care e, tu? Întrebă Sanda îngrijorată.

— Nu-ți spun. Dacă mă-ntreabă, 10 iau la zoologie.

Sanda se bosumfla, dar peste o clipă era rândul ei să-și țină colega de cordon:

— N-ai decât să nu-mi spui, dar tu tot n-ai habar în ce an au apărut șireturile la pantofi și... și... stai să caut în carnețel... și când a apărut cântarul! Nu... cașcavalul, nu... caviarul... așa, am găsit: catarama! Vezi că nu știi?

Acasă cele două „premiante” se pregăteau. Fiecare în felul ei. Sanda cu un vraf de carnețele în față citea: „Plinius cel bătrân, după cum ne informează Vatinius, citat de Quintilian volumul V, paragraf 3, pagina 60 susține că batistele erau cunoscute în epoca etruscilor... etruscilor.”

Iar Gabi la telefon:

— Alo, interior 27? N-aveți o carte despre forma, structura și evoluția moluștelor în era terțiară? Ce-mi trebuie? Cred că la zoologie... Știți, eu sunt premianta întâi... Greșeală? Nu e Biblioteca Academiei? Scuzați!

Cunoșteam toate acestea, când am ajuns în clasa a V-a, într-o oră de științe naturale, în prima bancă, cele două bolboroseau cu carnețele în față, în timp ce profesoara se pregătea de examinare.

— Șarpele cu două cozi și cămila fără cocoșe, ca și cocoșul fără creastă osoasă sunt exemplare rarissime...

— Melcul Macar Agar din Siamul de Nord rezistă la temperatură de 100 de grade și poate să nu mănânce 311 zile și 2 ore...

Apoi se auzi vocea profesoarei de la catedră:

— Copii, vă amintiți de excursia la care am luat parte?

— Da! răspunseră în cor copiii.

— Ce excursie, tu? se foi Sanda spre Gabriela. Tu știi? Dar nu avu timp să audă răspunsul, căci profesoara continuă:

— Ați văzut cu toții vacile de lapte ale gospodăriei de stat, nu-i așa?

De data aceasta, fu rândul Gabrielei să se foiască spre Sanda:

— Ce vaci, tu? Care vaci?

Colega ei se ridicase însă în picioare, cu fața strălucind de bucurie:

— Știu! Spun eu, tovarășă profesoară... O vacă din nordul insulelor Antile!

— Nu, tovarășă profesoară, știu eu, se ridicase și cealaltă, de la poalele lui Kilimangiaro...

Profesoara coborî de la catedră și se apropie de cele două fete:

— Voi n-ați fost în excursie... de ce n-ați venit?

— Da, dar eu am învățat acasă, știu totul! se dezvinovăța Sanda și începu să turuie: Într-o expediție din 1827 s-a descoperit o vacă cu 5 coarne...

— Nu, tovarășă profesoară, nu-i așa, o întrerupse Giabriela pe Sanda. Avea doar 4 coarne și nu în 1827, ci în 1728... în mai 1728...

Dar profesoara o opri:

— Deocamdată ne-ar interesa altceva, mai simplu, mult mai simplu. De pildă, care sunt rasele de vaci cunoscute în țara noastră...

Nici un răspuns. Cele două fete își frământau degetele. Sanda privea în tavan, iar Gabriela căuta, probabil, vacile undeva în crăpăturile dușumelei.

— Cine vrea să spună? se adresă profesoara către clasă.

Și, sub ochii uimiți ai celor două, se ridicară 30 de mâini:

— Eu! Eu! Eu!

Ce s-a mai întâmplat? Nu peste multă vreme, din duzina de carnete cu „curiozități” ale celor două premiante a mai rămas unul singur. Și chiar de pe prima lui pagină am văzut o însemnare subliniată cu roșu: „Ce am văzut la uzina 7 Noiembrie”..

A doua zi, la toate întrebările profesorului de fizică s-au ridicat 32 de mâini.

Când le-am întâlnit din nou, premiantele noastre aveau o singură nedumerire:

„Vor fi oare în clasa a V-a 32 de premianți?”

RECOMANDAȚIE

mul puse pe masă scrisoarea citită, își trecu mâinile tremurânde peste pleoape, apoi luă tocul de scris. Așternu câteva cuvinte pe foaia albă din fața sa și se opri... Șterse îndelung, fără grabă, lentila ochelarilor - totul părea învelit în abur -, dar îi lăsă deoparte. Omul de la masă știa că nu sunt ochelarii de vină... Primăvara ghețarii fumegă pitiți în adâncul peșterilor Munților Apuseni. La fel, în fața scrisorii abia citite, bătrânul învățător simțea o bucurie nemărginită, răsărită ca un abur din cele mai calde adâncuri ale inimii sale și care îi încălzea întreaga ființă. Școlarii săi se avântau spre înălțimi, vulturește... Hei, vrăbiuțele de altădată!...

Și parcă din foaia albă din fața sa se înfiripă, ca pe un ecran, amintirea lui Ursu Steavu dintr-a patra, fostul său elev, cel care îi scria acum din Hunedoara...

*

Venise ca învățător în satul moțesc de ciubărari, împrăștiat cu furca parcă pe dealurile de piatră ale Bihariei. Era în septembrie, nu mult după război...

În spatele munților abia se coceau cireșele. Moțul care îl însoțea, la pas, lângă căluț, era tăcut, în țară era ruină, secetă, foame... N-avea nimeni nevoie de ciuberele lor. Ar fi rămas oricum goale. Vorbise o singură dată, când ajunseră la școală. Un fel de colibă din bârne. Atunci, dând jos geamantanul din spinarea căluțului, vorbi fără să-l privească:

— Domnule învățător, mult n-o să stați pe aici... Faceți-mi un bine... O să vă mulțumesc cu ce-oi putea... Am un copil - alții nu mai am - în clasa a patra. Ursu îi zice, Steavu Ursu, la noi așa e: când îți mai trăiește un singur prunc îl botezăm din nou, Ursu. Să fie în putere... Vă rog ceva ca tată, domn' învățător, să nu-l bateți... copilul-i slab la carte. Altul nu am... Dați-i și lui certificatul... să-l dau la o meserie, că e cuminte, să se lumineze viața măcar pentru el... Dați-i certificatul, nu-l siliți, că nu poate... Oi recunoaște și eu, măcar că-s sărac. Voi aduce afine când s-or coace și zmeură. Altceva nu avem... Bună ziua, domnule...

Învățătorul își amintea... Pe băiat l-a cunoscut în aceeași zi. Era un copil înalt, cu părul cânepiu și ochi mari sub pleoapele albăstriei, sperioase ca niște aripi de turturea...

Îl scosese la tablă. Copiii ceilalți vorbiră deodată, serioși:

— Nu-l scoateți pe Steavu... A rămas speriat de când cu bătaia ce-a luat-o de la fostul boier, că i-a pierdut niște oi.

Băiatul se ridicase în picioare și zâmbea. Un zâmbet de neuitat, ca un plâns ascuns, rușinat.

— Poți să-mi arăți un caiet, Ursule?

Băiatul venise cu trăistuța, învățătorul se uită în caiete. Un scris când strâns, când pornind strâmb din fiecare rând și urcând sau coborând ca o cărare pe marginea unei prăpastii...

Băiatul vorbi zâmbind, cu zâmbetul ca un plâns:

— Știu tot ce-i în carte. Puneți-mă să povestesc... De scris n-am putut să învăț...

Învățătorul privea caietele. Undeva, aproape, un ciubărar lovea cu toporul un brad. Când se auzi scrâșnetul copacului doborât, învățătorului i se păru ca aude o voce tristă, sugrumată:

— Dați-i certificatul, domnule...

În noaptea aceea învățătorul n-a dormit. A stat cu caietele băiatului în față și, urmărind literele fără noimă, suferind parcă de amețală, încerca să dibuiască rădăcina răului. Își dădea seama că mâna copilului aluneca pe hârtie orbește, ca într-un zbor de liliac, lovindu-se neașteptat de toate colțurile... Primele cuvinte se puteau citi, încolo... Cuvintele se duceau la fund sau veneau la suprafață ca mâinile unui înecat... Pagina era pentru el o pădure în care, ca legat la ochi, se izbea de fiece copac... Numai la scris...

Încolo mergea drept.

În minte îi reveneau cuvintele sugrumate, ca o rugă:

— Dați-mi certificatul, domnule... Să-și lumineze viața...

„Ce trebuie să fac? Ce trebuie să facă un învățător comunist?” se întreba învățătorul, privind cu deznădejde caietele din față, ca pentru a străpunge cu privirea o apă tulbure...

„Totul!” își răspunse ca pentru sine învățătorul, când dinspre Fericeaua mijeau zorile.

*

Își amintea de zilele acelei ierni din '46... Copiii nu veneau la școală. Satul se înzăpezise. Ceruse secretarului organizației de bază un cal și o lampă cu gaz. Mergea pe la oameni pe acasă. Trei din patru nu

Libris

știau carte. Iarna, de când lumea, moții stăteau acasă, și lucrau „marfa”; în iarna aceea aproape în fiecare casă s-a deschis un fel de clasă, a întâia. Învățătorul își amintea cuvintele secretarului, zâmbetul lui amar:

— Pe noi, moții, burghezia ne-a băgat de-a dreptul la... Universitate... Am învățat istoria la Țebea, la Mesteacăn, la Lupeni. Am bătut toate drumurile țării ca să învățăm geografia. Am urmat și geologia, călcând pe munții noștri cu aur, cu sare, cu argint... Noi, moții, am făcut școli înalte... Numai clasa întâia nu ne-a învățat nimeni... Vedeti dumneavoastră luminile acelea ce se rotesc pe Fericeaua? Moroleuci le zice. Le fac oamenii din coajă de cireș și le dau foc, ca să alunge strigoii, lupii, răul... Strigoii o să-i alungăm noi, comuniștii... Și-atunci n-o să se mai usuce nici oamenii și nici cireșii.

— Nu vă mai chinuiți, domnule. Nu poate... Cât l-a bătut domnu' dinaintea dumneavoastră! N-a putut Ursu cu răul, nu va putea nici cu binele... spunea Steavu, tatăl copilului. Se afla la băiat acasă.

Steavu făcea focul cu vreascuri de brad, ca să se lumineze casa.

Copilul asuda și zâmbea vinovat și trist.

Punea mâna pe condei și îndată, după două-trei cuvinte, scrisul se prăbușea ca o avalanșă pe toată pagina.

— Dați-i certificatul, domnule...

Învățătorul nu auzea. Asuda și el aplecat deasupra băiatului. Aici totul trebuia demontat, totul, apoi montat din nou...

Deschide, bade, ușa... E cald.

Copilul îl privea cu zâmbetul lui ca un plâns.

*

Învățătorul își amintea... Orele, zecile, sutele de ore când mâna copilului de 12 ani se mișca amestecată printre puncte, cruciulițe, rețele, pentru a înfripa cel mai simplu semn... Pentru ca elevul să scrie literele, învățătorul repeta de sute de ori un cuvânt, o silabă...

Dar iarna lui '46 a trecut... Când primăvara se topeau zăpezile pe Fericeaua și răsăreau brândușile și agliceii, copilul a zâmbit... nestingherit... I-a arătat primele rânduri scrise corect. După ore de muncă, de mers ca de melc, mâna copilului începuse să aștearnă literele una lângă alta, în șiruri drepte.

*

Ursu Steavu a terminat clasa a patra printre elevii buni. Apoi s-a dus la Hunedoara... Anii au trecut... Ghețarii au fumegat de multe ori îmbrățișați de primăvară. Așa ca acuma, în această minunată primăvară ce a cuprins întreaga țară.

Învățătorul aprinde lumina electrică. În față, deschisă, stă ultima scrisoare a prim-topitorului Ursu Steavu... „Vă rog, așadar, o recomandatie pentru a fi primit candidat de partid. Dumneavoastră mă cunoașteți de mic, îmi cunoașteți și familia...”

Învățătorul își trece mâinile ușor tremurânde peste pleoape. Nu-și poate opri lacrimile.

— Vulturașii mei... Zboară, se înalță...

Apucă tocul și scrie apăsat: Recomandatie.